

Haridus

Hetkeseis ja trendid

Raplamaa suhteliselt hea *asend* Tallinna läheduses ja arenevad tehnilised *infrastruktuurid* loovad maakonna haridussüsteemile suhteliselt head arengutingimused. Internetipõhine infokeskkond ning sellest tulenev ligipääs teabele ja globaalsetele suhtluskanalitele, samuti ühinemine Euroopa Liiduga ning piiride avanemine loovad maakonna haridusruumile uue olukorra.

Linnalähise maapiirkonnana loob Raplamaa oma puhta looduse ja soodsa asukohaga *soodsa arengu- ja kasvukeskkonna* lastele. Raplamaal on kujunemas oma identiteet, mille üheks oluliseks osaks on ka eelnimetatud kasvukeskkond.

Rapla maakonnas on suhteliselt tihe ja stabiliseeruv *haridusasutuste võrgustik*. Mitmetel juhtudel on nimetatud asutuste füüsiline ja tehniline seisund halb ning vajaminevate investeeringute suurte mahtude tõttu napib kohalikel omavalitsustel võimalusi olukorra parandamiseks. Õpilaste arvu jätkuv vähenemine koolides järgnevatel aastatel võib tõstatada vajaduse koolivõrku reformida, et leida elanikele sobivaid kuid ökonoomsemaid lahendusi.

Raplamaal on 7 *gümnaasiumi*. Tihe konkurents koolide vahel tähendab seda, et võisteldakse rahaliste vahendite ja muude hüvede pärast, mis vähendab igäihe materiaalsete ja inimressurssidega varustatuse taset. Kuigi maakonnas puuduvad väga hea mainega koolid (nö. eliitkoolid), on siiski nõudlus gümnaasiumikohtadele mainekamate koolide osas (RÜG ja RVG) – pidevalt ületanud pakkumist. Erinevalt gümnaasiumidest on tähelepanu *alus- ja algharidusele ning põhikooli* tasemele maakonnas ebapiisav, sest koole hinnatakse just gümnaasiumi osa tulemustele tuginedes. Liiga suur on õpilaste koolidest väljalangevus ning seda eriti just põhikoolide osas. Suured klassid koolides ei võimalda piisavat tähelepanu igale õpilasele, vanemate liigne hõivatus (töötavad tihti kodust kaugel) mõjub halvasti laste motivatsioonile ja üldisele arengule.

Praegusel hetkel sisuliselt puudub toimiv tugisüsteem maakonnas ja valdades, mis aitaks probleemset õpilast ja aitaks ennetada noorte käitumisraskusi. Spetsialistide ja vahendite nappus ei võimalda vastavate ametikohtade komplekteerimist. Hea on, et Rapla maakonnas on olemas erivajadustega lastele mõeldud lasteaed (Pääsupesa) ja kool (Raikküla Kool).

Kahanev ühistransport ja valdade poolt korraldatavad koolibussiringid tagavad küll hariduse füüsilise kättesaadavuse, kuid õpilastranspordi kaasaegsest mudelist on veel vara rääkida.

Kutse- ja kõrgharidusasutuste võrku ilmestavad eeskätt kaks kutseõppeasutust – Kehtna ja Vigala, on ka mitmed täiskasvanutele ümber- ja täiendõpet pakkujad ning võimalus kõrghariduseks (kuid mitte ülikoolihariduseks). Kutseõppeasutustes ei saa noored mitte ainult erialast haridust, vaid need aitavad oluliselt kaasa ka noorte sotsiaalsele küpsemisele. Kutseharidussüsteemi üldine allakäik viimasel kümnendil on oma jälje jätnud ka Rapla maakonnas ning riiklikust poliitikast johtuv meie koolide jätkuv ebaselge seisund ja ebakindel tulevik ei loo parimaid võimalusi arenguks. Kutseharidus ei ole maakondlikult ega riiklikult koordineeritud, puudub terviklik ja toimiv väljaõppesüsteem. Koolide majandusõpe loob põhja laste kujunemisele ettevõtlikuks inimeseks, kuid kutsesuunitlus üldhariduskoolides on ebapiisav. Rahul ei saa olla täiendkoolituste raames pakutavaga, maakonnas saadav kõrgkoolidiplom ei ole konkurentsivõimeline. Kuigi Tallinna võimalused on raplamaalastele

kättesaadavad, on heal tasemel kõrgkooli ja teadusasutuste puudumine oluliseks arengupiduriks.

Huvialahariduse taset Raplamaal võib hinnata rahuldavaks, mõnedes piirkondades on olemas oma kunsti- ja muusikakoolid ning nende õpilased on saavutanud ka häid tulemusi. Osalejate hulk ei ole siiski suur. On olemas mitmeid võimalusi *huvitegevuseks* ja mitmed aktiivselt tegutsevad spordiklubid. Huvitegevus on aga väga vähe suunatud näiteks, probleemsetele noortele, kellele alternatiivse tegevuse pakkumine oleks just väga oluline. Ka huvialaharidust ja huvitegevust piirab materiaalsete vahendite nappus. Spordibaase maakonnas on vähe ja nende seisund ei ole kuigi hea.

Üldiselt on maakonnas palju heal tasemel *õpetajaid*, kelle mõju ulatub ka väljapoole oma kooli piiridest. Õpetajate kaader maakonnas vananeb jätkuvalt, mitmetes koolides on täitmata õpetajakohti ning olemasolevad ei ole alati nõutaval tasemel. Olukorda raskendavad kindlasti ka karmid kvalifikatsiooninormid ja atesteerimisnõuded ning liigne bürokraatia. Tallinna lähedus soodustab nii parimate õpilaste kui ka parimate õpetajate äravoolu.

Maakonna haridusvõrgu suurimad puudused ei ole seotud mitte koolihoonete ja õpetajate puudusega, vaid vananenud *haridusparadigma* (väljendub ülepaisutatud ning faktikeskses riiklikus õppekavas) püsimisega meie koolides. Õpilase individuaalsusega arvestamine on õpetajatele laiemalt võõras, koolis ei aidata kujundada inimese valmisolekuid eluks, valitseb õpetaja-, aine- ja hindesekne, mitte õpilasesekne suhtumine. Ühest küljest on siin tegemist õpetajaskonna ja juhtkonna ebapiisava kvalifikatsiooniga selles osas, aga – teisest küljest – ka liiga konservatiivse hariduspoliitikaga ja suutmatusega seda muuta. Ei saa öelda, et edasiminekut ei ole olnud – mõningates koolides (Kohila jt.) on juba hakatud õpilase individuaalsusega enam arvestama, kuid enamikus ei ole koolides selleks ka piisavalt võimalusi. Haridus on ka liialt naissoo-keskne, ei teadvustata kahe soo olemasolu ega arvestata piisavalt erinevate arenguvajadustega erinevatel eluperioodidel. Maakonnas puudub praegu elukestva õppe kontseptsioon ja võimalused selle elluviimiseks.

Visioon „Haridussüsteem 2015”

Raplamaa haridus on kui vikerkaar, mille iga värv sümboliseerib laste ja õpetajate arengut.

Raplamaal saavutatakse olukord, kus haridusasutustes töötavad *head õpetajad*. Nendel õpetajatel on õpetaja tööks sobivad isiksuseomadused ja sisemotivatsioon. Nad on loovad, valmis pidevaks enesetäiendamiseks ning nad armastavad oma tööd ja lapsi. Koolides on senisest tunduvalt rohkem meesõpetajaid – vähemalt 30%. Kõigi haridustöötajate palk vastab nende töö vastutuse ning eri-, kutse- ja ametialase töö kvaliteedi määrale.

Maakonna suurte ja mainekate gümnaasiumide (Rapla, Märjamaa ja Kohila) pakutav haridus on kvaliteetne ja atraktiivne ka väljaspool maakonda. Põhihariduse kvaliteet kõigis koolides on hea ja kutseuunitlus toimib tõhusalt. Igal maakonna koolil on „oma nägu” – miski, mille poolest ta eristub positiivselt teistest koolidest.

Kutsehariduses on kujunenud hierarhiline väljaõppesüsteem – teadmiste ja praktika suurenedes on võimalik saada õpipoisist selliks ja edasi juba meistriks. Kutseõppesüsteem on hästi koordineeritud nii maakonna- kui riigitasandil.

Väljalangevus põhikoolidest on minimaalne. On käivitatud õpilasi toetav tugisüsteem, mille raames saab ennetada noorte käitumisraskusi ja toetada probleemsetest peredest pärinevaid lapsi. Tugisüsteem toimib kõigil kolmel tasandil – haridusasutuses, vallas ja maakonnas. Võrgustikku kuuluvad valla esindaja, sotsiaalpedagoog, logopeed, psühholoog ja huvitegevuse koordineerija.

Maakonnas on rakendunud elukestva õppe kontseptsioon, millel on nii riiklik kui ka omavalitsuste ja ettevõtjate toetus. Igale õpilasele on koostatud tema eripära arvestav õppekava.

Probleemid. Arengueesmärgid. Lahendused

Üheks olulisemaks puuduseks Raplamaal ja Eestis üldse on pidevhariduse kontseptsiooni puudumine. Eesti hariduspoliitika on liiga konservatiivne – tegeletakse „aine õpetamise“, mitte inimeste eluks valmisolekute kujundamisega, koolis ei ole *mitte õpilase- vaid hindekeskne lähenemine*. Koolides ei ole piisavalt võimalusi ja tingimusi arvestada õpilaste individuaalsusega, õpetajaskond ja juhtkond ei oma selleks piisavat kvalifikatsiooni või motivatsiooni.

Kogu Eesti ühiskond on tänapäeval rohkem või vähem tulemustepõhine. Seetõttu tuginetakse ka koolides hinnangute andmisel vaid tulemuslikkusele. Tulemus peab olema mõõdetav ning seepärast on hinnang koolide efektiivsusele seotud riigieksamite tulemustega. Negatiivne ei ole mitte tulemuslikkus ise, vaid see, et kõik tulemused taandatakse puhtarvulisteks näitajateks. Tuleb saavutada hindamiskriteeriumite muutmine senisest paindlikumaks ja mitmekülgsemaks. Samasugune jäikus iseloomustab ka riikliku järelevalvet koolides, mis tuleneb Haridus- ja Teadusministeeriumi vastavatest nõudmistest. Riiklik järelevalve peab kujunema senisest paindlikumaks ning nõustavamaks. Koolidel jääb puudu just erialaspetsialistide-poolsest pädevast nõustamisest.

Koolides ei interpreteerita piisavalt eelnevate põlvkondade kogemust ega nähta selle seost tänapäeva ja tulevikuga. Vajalik on õpetajatele ja juhtkonnale läbi viia koolitusi, kus nendest asjadest räägitakse.

Eesti ühiskonnas on viimase 15 aasta jooksul toimunud väga kiired muutused – see on tekitanud ühiskonna kihistumise. Toimiva tugisüsteemi käivitamine ja kättesaadavaks tegemine võiks probleemsetest peredest pärinevaid lapsi aidata.

Igale õpilasele tuleb tulevikus koostada tema eripära arvestav arengukava ning luua võimalused valida sobiv õppekava. Selleks tuleb saavutada, et riiklik süsteem muutuks paindlikumaks. Välja tuleb töötada süsteem laste erinevate võimete ja andekuse väljaselgitamiseks – mis vajab kompenseerimist, mille arenguks tuleb luua eritingimused jne. Õpetajatele ja juhtkonnale tuleb seejärel läbi viia vastavad koolitused. Soodustada tuleb väiksemate klasside moodustamist.

Lapse terviklikku arengut silmas pidades tuleb sihipäraselt organiseerida huvitegevust ja suurendada huviringide palgafondi, mis võimaldaks suurendada nende amplituud. Soodustada tuleb koolide omavahelist koostööd, eriti väikeste koolide vahel. Laste ja noorte vaba aja kasuliku sisustamise seisukohalt on oluline luua või korrastada avatud noortekeskused ja laste mänguväljakud maakonna kõigis suuremates asulates.

Õpilasmavalitsuste tugevdamine teenib nii õpilaste (demokraatialane haridus, juhikogemus) kui ka koolide (demokraatlik juhtimine) huve.

Jätakuvalt on probleemiks *õpetajate* puudus ja ebapiisav kvalifikatsioon.

Üks peamisi põhjuseid selleks on, et õpetajaamet on ühiskonnas madalalt väärtustatud. Tuleb hakata riiklikul tasandil kujundama õpetaja ameti positiivset imidžit ning väärtustama tema tööd ka korraliku palga ja sotsiaalsete tagatistega. Selleks, et tagada õpetajale sobivate isiksuseomadustega koolilõpetajate väljaselekteerimine, tuleb riiklikult käivitada professionaalne karjäärinõustamise- ning mentorluse süsteem. Seejärel tuleb saavutada, et

tööd „probleemsete“ poistega. Vähene koolist väljalangevus peaks saama kooli hindamise üheks parameetrik. Maakonna õppekavade arendamiseks tuleb moodustada vastavad töörühmad.

Oluline on kooli roll laste kodukohatunnetuse kujundamisel. Pärimuskultuur ja kodukohalugu peaksid enam kajastuma haridusasutuste õppekavades. Loodusharidus kui ainekava ja keskkond kui läbiv teema tuleb koolide õppekavades siduda kodukoha ja maakonna loodusega. Usundiloo ja eetikaõpetuse laiendamine koolides kujundab noore inimese laialdast maailmavaadet.

Praegune koolisüsteem ei arvesta laste erinevate võimete ja annetega, vähe on individuaalset suhtumist. Koolides tuleb rakendada enam arenguestlust, koostada laste arengukavad. Tõhustada tuleb karjäärinõustamist. Haridussüsteem ei arvesta poiste ja tüdrukute erineva arengukiiruse ja teiste sooliste eripäradega. Õpetajatel puudub sageli oskus ja tahe suhelda poiste, eriti probleemsete poistega. Õpetajakoolituses tuleb sisse viia psühholoogilise ja metoodilise suunitluse ning lapse arengut laiemalt puudutavad kursused. Ka kooliväline tegevus on orienteeritud peamiselt tüdrukutele. Omavalitsus saab siin teha teatavaid korrektsioone läbi oma eelarvepoliitika. Kõigis koolides on praegu enamuses naisõpetajad. Tuleb leida võimalused ja motivatsiooniallikad ka meesõpetajate koolitoomiseks (vähemalt 30% õpetajatest). Üks lahendus on õpetajate palgatõus. Praegu ei vasta haridustöötajate töötasu nende töö vastutuse määrale.

Üks edasijõudmatust mõjutav asjaolu on ka see, et klassid meie koolides on suured ja õpetajal on seetõttu raske aega leida iga õpilase jaoks. Läbi omavalitsuse eelarvepoliitika tuleks püüda leida vahendeid klasside suuruse vähendamiseks. Vajadusel tuleb mitut klassijuhatajat, abiõpetajaid. Klassijuhataja töö vajab tõhustamist.

Maakonnas puudub praegu *elukestva õppe* kontseptsioon ja võimalused selleks, pakutav täiend- ja ümberõpe on ebapiisav ega suuda piisavalt hästi reageerida tööturu vajadustele. Esimese sammuna tuleb koguda kokku info maakonnas juba toimivate koolituste kohta. See info peab saama kättesaadavaks kogu elanikkonnale. Seejärel tuleb maakonnas välja töötada elukestev õppimismudel ja hakata liikuma samm-sammult rahvaülikooli tüüpi pidevhariduskeskuse loomise suunas, võttes eeskujuks Põhjamaade vastava mudeli.

Kutseharidus pole maakondlikult ja riiklikult koordineeritud, puudub terviklik ja toimiv väljaõppesüsteem. Tuleks alustada kutseõppe koordineerimist maakonnas ja ka riigi tasandil. Hierarhilise väljaõppesüsteemi väljatöötamisega (õpipoiss – sell – meister) tuleb algust teha. Kutseharidusasutused peavad muutuma elukestva õppe süsteemi oluliseks osaks, pakkudes eriala- ja kutseõpet nii maakonnas enim nõutavais kui ka Eestis ainulaadsetes valdkondades. Praegu maakonnas saadav *kõrghariduse* diplom pole konkurentsivõimeline. Kõrghariduse küsimused maakonnas tuleks lahendada tulevikus ühtses süsteemis kutseharidusega ja koos klastrite arenguga Raplamaa majanduses.

Gümnaasiumilõpetajate haridus ei ole piisavalt kvaliteetne. Kõigil *gümnaasiumidel* ei ole pikaajalist arengukava, kus kajastuks kooli eripära. Maakonna koolide maine ei ole eriti kõrge. Tuleb saavutada olukord, kus vähemalt maakonna suurte gümnaasiumide (Rapla, Märjamaa ja Kohila) pakutav haridus on kvaliteetne ja atraktiivne ka väljaspool maakonda. Tuleb hankida materiaalne ressurss koolide kordategemiseks. Gümnaasiumidel tuleb koostada arengukavad, mis arvestaksid lapse terviklikku arengut, kus on fikseeritud kooli pikaajalised arengusuunad ning mille alusel on arendustegevus sihipärane ja järjepidev. Arengukavade

koostamise käigus – kaasates laiem huvirühmade ring – tuleb leida ka kooli „kaubamärk” või “oma nägu”, millega ta eristub positiivselt teistest koolidest. Heade õpetajate kooli toomiseks tuleb leida vahendid topeltpalga maksmiseks.

Põhihariduse kvaliteet maakonnas on ebahütlane ja ebapiisav – sellele tasemele pööratakse vähe tähelepanu. Ka kutseunitsus põhikoolides ei ole piisav. Põhihariduse kvaliteedi tõstmiseks tuleb vähendada põhikoolide arvu, et kõik allesjäävad oleksid tugevad koolid. Selle vajaduse tekitab ka õpilaste arvu jätkuv vähenemine. Koolivõrgu teematikat on kavas eraldi käsitleda vastavas arengudokumendis ja ka maakonna sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringus. Koolivõrgu optimeerimise vajadusel tuleb jälgida, et säiliks koolid, kus omavalitsus suudab tagada nõuetekohased töötingimused ja lapse arengut soodustava keskkonna. Samuti peab arvestama kohaliku eripära ja piirkonna konkreetsete vajadustega. Muude teemade hulgas tegeleb koolivõrgu teematikaga süvitsi maavalitsuse ja kohalike omavalitsuste koostöös valmiv maakonna sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneering, mis saab kaante vahele 2007. Põhikoolidesse tuleb tööle võtta kutseõpetaja-psühholoog. Maakonnas tuleb edendada karjäärinõustamise võrgusikku ja selle koostööd koolidega.

Koolide ja lasteaedade eneseanalüüsisioskuse parandamiseks ja arengu kiirendamiseks võiks välja töötada maakonna kvaliteediauhinna mudeli.

Toimiva kutse- ja karjäärinõustamise süsteemi väljatöötamine on oluline kõikide kooliastmete jaoks. Tuleb välja töötada kutseõppe ja üldhariduse integreerimise mudel ning rakendada see etapiviisiliselt. Eelkutseõppe laiendamine tagab vajalike tööskuste taseme tõusu. Suvised töömalevad aitavad kaasa töökasvatuse väärtustamisele.

Laste arengus on oluline roll huvialaharidusel. Pearahasüsteemi rakendamine võiks tagada õpetajate parema ja stabiilsema tasustamise. Tuleb teha jõupingutusi tagamaks huvialahariduse võimaluste kättesaadavus.

Koolivõrgu tihedusega seostub otseselt *õpilastranspordi* (ja üldse ühistranspordi) teematika. Praegusel hetkel puudub maakonnas õpilastranspordi kaasaegne mudel. Koolitranspordi tuleb edasi arendada selliselt, et õpilaste koolisõiduaeg ei ületaks poolt tundi.

Koolivõrgu tihedusega seostub ka *õpilaskodude* teematika. Koolide juurde tuleb luua piisaval hulgal õpilaskodu kohti, et rahuldada seda teenust vajavate õpilaste vajadused.

Arvutioskus on „teine kirjaoskus“ ja oluline konkurentsieeldus tööturul. Maakonna koolide *arvutiõppesüsteem* on praegu puudulik ning õpetajatel puudub motivatsioon arvuti kasutamiseks õppetöös. Tuleb töötada välja õpetajate motivatsioonisüsteem arvuti kasutamiseks – õpetajate atesteerimisnõuetes vastav nõue sisse viidud ning järelevalve (Maavalitsuse Haridus- ja Kultuuriosakond) ka arvestab seda. Õpetaja palga tõstmisel tuleb arvestada tema vastavust atesteerimisnõuetele. Kõikidel haridusasutustel tuleb muretseda kaasaegsed arvutiklassid, riist- ja tarkvara, et tagada õpilaste eluks ettevalmistus.

Paljud Raplamaa koolid on, jätkuva alarahastamise tagajärjel, halvas *füüsilises ja tehnilises seisundis*. Omavalitsused ja koolid ise peavad tegema tööd selleks, et Euroopa Liidu või Eesti enda meetmetest saada omavalitsuse raha kõrvale vajalikke lisavahendeid. Selleks on tarvis välja selgitada haridusasutuste vajadused ning koostada ja avalikustada ühtne investeeringute kava, mis iga-aastaselt üle vaadatakse. Sellega tekitame õpetajatele ja õpilastele inimsõbraliku esteetilise töökeskkonna.

Koolieelsete lasteasutuste õpetajate staatus ja palga arvestamise alused tuleb võrdsustada kooli nooremõpetaja staatuse ja palga arvestamise alustega, kuna lasteaia personalile kehtivad samad kvalifikatsiooni- ja atesteerimisnõuded nagu koolis. Mitmetes maakonna suuremates asulates ei jätku praegu enam lasteaiakohti kõigile soovijaile, eriti terav on olukord sõimekohtade osas. Vajalik on suurendada nii lasteaiakohtade arvu kui ka arendada laste päevahoiusüsteemi selle erinevates vormides. Lasteaial on oluline roll lapse kooliks ettevalmistamisel.

Tegevuskava

<i>Tegevus</i>	<i>Tulemus</i>	<i>Teostaja</i>	<i>Tähtaeg</i>	<i>Rahasumma / allikas</i>
Maakonna aineseksioonide töö jätkamine ja toetamine. Õpetajate süsteemse täiendkoolitusplaani sisseseadmine ja rakendamine haridusasutustes lähtuvalt kaasaegsest haridusparadigmast ja õpetaja vajadustest	Õpetajatevaheline koostöö, infoliikumine, tunnid muutuvad mitmekesisemaks.	Maavalitsus, omavalitsused, koolid, lasteaiad	2006-st pidev	60 tundi aastas ühe õpetaja kohta aastas ehk 8 koolituspäeva riik kohalik omavalitsus
Koolide nõustamine erialaspetsialistide poolt. Moodustada maakonna õppekava arendamise töörühmad	Haridusasutustel võimalus saada pädevat nõu. Ühtlustatud õppekavad.	Maavalitsus, Omavalitsuse nõunikud Maavalitsuse töötajad, koolid, omavalitsused	2006-st pidev 2006 alustada	kohalik omavalitsus, arengufond
Õpilastele süsteemse ja kättesaadava nõustamis- ja tugisüsteemi edasiarendamine. Koostöövõrgustiku loomine valdades	Õpilaste teadlikumad valikud. Aineõpetaja töö muutub efektiivsemaks. Väljalangevus põhikoolist väheneb. Koolidel ja lasteaedadel on võimalus tööle võtta sobiva koolitusega abiõpetaja, psühholoog, sotsiaalpedagoog, logopeed	riik, omavalitsused, lasteaiad, koolid	2006-st pidev	
Klassijuhataja töö tõhustamine	Väheneb väljalangevus, paraneb koolilõpetajate ettevalmistus iseseisvaks eluks.	Koolid, KOV	2006-st	riigi eelarve
Lapsevanemate nõustamine ja koolitus	Koostöö haridusasutuse ja kodu vahel on hea. Väheneb õpi- ja käitumiskustega õpilaste arv ning põhikoolist väljalangevus, paranevad õpilaste valmisolekud iseseisvaks eluks.	KOV, koolid, lasteaiad, maakonna täiskasvanute koolitajad	pidev	koolide, lasteaedade eelarve, omavalitsuste toetus, fondid
Maakonna kvaliteediauhinna mudeli väljatöötamine	Paraneb koolide ja lasteaedade eneseanalüüsioskus.	Maavalitsus, haridusasutused, KOV	2007	
Pedagoogilise kogemusega õpetajal praktika-aasta rakendamine	Õpetaja saab mentoritoe, millega paraneb kogemusteta õpetajate kohanemine	riik, KOV, koolid, lasteaiad	2007	riigi- ja koolide eelarve lisatasuks ja koolituseks
Vajadusel vallapoolse elamispinna ja teiste soodustuste tagamine noortele õpetajatele	Noor õpetaja tahab tulla kooli tööle	Riik, KOV	võimalusel	KOV

Õpilaste huvitegevuse organiseerimine, sihipäraste vahendite eraldamine laiendamiseks	Väheneb põhikoolist väljalangevus ja paraneb koolilõpetajate valmisolek eluks	riik, omavalitsused, koolid, 3.sektor, klubid	võimalusel	riigieelarve, omavalitsused, fondid
Igal haridusasutusel on arengukava, mille abil on arendustegevus sihipärane ja järjepidev	Arengukava olemasolu, mis arvestaks kooli pikemat arenguperspektiivi, lapse terviklikku arengut ja milles arengukavas kajastuks asutuse "oma nägu"	koolid, vallavalitsused	2006	KOV ja kooli eelarve
Elukestva õppimismudeli väljatöötamine maakonnas	Ühine arusaam haridusest	töörühm HKO initsiatiivil	2006	50 000
Kutseõppe ja üldhariduse integreerimise mudeli väljatöötamine ja etapiviisiline rakendamine. Karjäärinõustamine	Arukalt mõtlev ja toimiv inimene	Lasteaiad, koolid, KOV, karjäärinõustamiskeskus, Maakonna ettevõtjad	2006	riik, KOV ja fondid
Koolivõrgu optimeerimine	Säilinud on koolid, kus omavalitsus suudab tagada nõuetekohased töötingimused ja lapse arengut soodustava keskkonna	omavalitsused, koolid	2007-st	riigi- ja omavalitsuste eelarve
Haridusasutuste materiaalsete vajaduste väljaselgitamine ja ühtse investeeeringukava koostamine. Kava avalikustamine. Investeeeringute kava iga-aastane ülevaatamine	Inimsõbraliku esteetilise keskkonna tekkimine õppetöök. Õpetaja ja õpilase töökeskkonna parendamine	ROL, Hariduskorralduse nõukogu, koolid, lasteaiad	2006-st pidev	omavalitsuste eelarve
Kõikidel haridusasutustel kaasaegsete arvutiklasside, riist- ja tarkvara muretsemine	Arvutiklassid on sisustatud ja õppetöö toimub. Paraneb eluks ettevalmistus	omavalitsused, koolid, lasteaiad	2007-2008	riik, omavalitsused, fondid
Õpilaskodudes kohtade loomine teenust vajavatele õpilastele	Õpilaskodu kohtadega on kindlustatud õpilased, kes seda teenust vajavad	Riik, KOV	2008-2010	juurde on vaja teha ca100 õpilaskodu kohta, 50 000 kr koht
Koolide õppekavades loodushariduse kui ainekava ja keskkonna kui läbiva teema sidumine kodukoha ja maakonna loodusega	Õpilastes oma küla, asula, valla ja maakonna identiteetide kujunemine, kohalik patriotism	Haridusasutused, kohalik omavalitsus	2006-2009	25 000 krooni iga asutuse õppekava jaoks
Koolitranspordivõrkude edasiarendamine	Õpilaste koolisõiduaeg ei ületa poolt tundi	KOV, ROL, MV	2006-2009	15 milj. aastas
Pärimuskultuuri, kodukohaloo tihe kajastamine	Õpilaste rahvusliku eneseteadvuse kasv, kodukohapatriotismi	KOV, haridusasutused	2006-2006	õppekavaarenduse vahenditest

haridusasutuste õppekavades	tõus		
Pearahasüsteemi rakendamine huvihariduses	huvihariduse kättesaadavuse tagamine	riik, KOV	2006-2009
Usundiloo ja eetikaõpetuse laiendamine koolides	Laialdase maailmavaatega noor inimene	KOV, kirikud, koolid, ülikoolid	2006-2010
Pidevhariduskeskuse rajamine	Pidevhariduskontseptsi ooni laienemine	ROL, MV	2007-2009
Suvised töömalevad	Töökasvatuse väärtustamine	KOV, ettevõtjad, RAEK	2006-2010
Eelkutseõppe laiendamine	Vajalike tööoskuste taseme tõus	Kutsekoolid, lasteaiad, koolid	2006-2012
Õpilasmavalitsuste tugevdamine	Õpilaste demokraatiaalane haridus, juhtimiskogemus	Koolid, KOV	2006-2015
Täiend-ja ümberõppe laiendamine	Tööturu vajadustele reageerimine	Kutsekoolid	2006-2015